

„Předmět“ vyprávěný (identita narativní)

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2003](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2003](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 28. 12. 2003

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 28. 12. 2003

„Předmět“ vyprávěný (identita narativní)

Chceme-li se zabývat myšlenkou tzv. lidských práv, musíme se naučit co nejpřesněji rozeznávat mezi dvojím významem slova „myšlenka“: buď nám jde o určité historicky podmíněné pochopení této myšlenky – anebo o onu myšlenku samou, která je v určité době (a za určitých okolností, v určitých souvislostech atd.) tak či onak chápána. Přinejmenším od dob Descartových byl tento rozdíl formulován (formulačně fixován) jako rozdíl mezi myšlenkou myslící (*cogitatio cogitans*) a myšlenkou myšlenou (*cogitatio cogitatum*). Můžeme také mluvit o rozdílu mezi aktem (výkonem) myšlení na straně jedné a mezi předmětem (objektem) tohoto aktu na straně druhé. Naším hlavním zájmem budou lidská práva jako „myšlenka myšlená“, tedy jako „předmět“ myšlení různých lidí v různých dobách.

Rozdíl mezi tím, o čem vyprávíme (tedy předmětem narativním), a tím, co můžeme přesně vymezit (tedy předmětem pojmově uchopeným) spočívá především v tom, že v pouhém vyprávění jako by splýval „předmět“ myšlený (a vyprávěný) s „předmětem“ skutečným (eventuelně za skutečný považovaným). Právě toto „splývání“ nedovoluje obojí od sebe odlišit, protože narativnímu myšlení se nedostává potřebných myšlenkových nástrojů k takovému odlišení. Obrovský, ano světodějný vynález pojmů a pojmovosti, který musíme spravedlivě a proto výhradně připsat nejstarším řeckým myslitelům, poskytl následujícím nesčíslným generacím myslitelů, zprvu evropským (brzo včetně části arabského světa, ale postupně takřka po celém světě) nejen vhodný, ale také velmi účinný nástroj k odlišení obojího, ale zároveň byl sice úzce, ale přísně posuzováno přece jen nahodile spjat se závažným omylem (resp. několik závažnými omyly, ale my se soustředíme jen na jeden).

Falešná představa tzv. zírání (THEORIA): proti pouhému „vyprávění“ (a s ním spojeným představám, tedy jen „zdání“) je postaveno přesné „vidění“ toho „skutečného“. Ve skutečnosti tomu je tak, že můžeme „něco“ vidět, jen když si o tom něco „myslíme“, nejlépe, když o tom „něco“ víme (ale všechno vědění začíná jako vědění na zkoušku“, jako experiment, zda by to nebylo možno myslet takto (a ne třeba raději jinak).

Když začneme brát vážně lidská práva jako „myšlenku myšlenou“, tj. jako to, co je touto „myšlenkou myslící“ doopravdy myšleno, musíme odložit stranou pochybovačné myšlenky, že to je pouhý výmysl, navíc filosoficky a vědecky neudržitelný atd., nýbrž musíme začít uvažovat, co by to znamenalo, kdyby tato právě byla opravdu skutečná (např. co by to znamenalo pro naše pojetí „skutečností“. A pokud budeme na stopě této revizi myšlení myslícího (jednak svého, jednak těch druhých, a to počínajíc od americké a francouzské revoluce až po dnešek), musíme se ustavičně starat i o to, hjak to formulovat, jak to nově a lépe myslet, aby to nevedlo k vnitřním rozporům ani k nějakým neudržitelným předpokladům. To tedy znamená, že když vezeme ono „myšlené“ vážně, (brzo včetně části arabského světa, ale postupně takřka po celém světě) musíme se pokusit je i sami myslet tak, abychom se vyhnuli oněm nesnázím a chybám či omylům, s nimiž až dosud myšlení „lidských práv“ bývalo spojováno.

(Písek, 031228-2.)